

Hertha Levefællesskab

-social og kulturel værdiskabelse i fremtidens landsby

Projektbeskrivelse

Levefællesskabet - et inklusionsprojekt

Hertha Levefællesskab er et selvgroet socialpolitisk initiativ med det mål at inkludere en gruppe med særlige behov for omsorg (udviklingshæmmede) med en gruppe såkaldt normale. Levefællesskabet bygger på to idealer. Det første ideal er at realisere inklusion mellem de nævnte grupper. Det andet ideal er den idémæssige inspiration fra Rudolf Steiner's antroposofi.

Efter 20 år bor der 137 personer i Levefællesskabet, hvoraf 26 er udviklingshæmmede, og der er opført bygninger for over 100 millioner kroner. Halvdelen af værdierne er fælleseje eller rettere ingens-eje, idet de ejes af Landsbyfonden. Resten er privatejede boliger.

Vores tro på, at en sådan fælles livssituation ville afstedkomme dynamik og synergi, har således vist sig at være sand.

Derfor har projektet som helhed stor og aktuell samfundsmæssig relevans og eksempel værdi.

* Det er et unikt eksempel på et samarbejde mellem det offentlige (kommunen) det private (Hertha Bofællesskaber & Værksteder, Landsbyfonden og andre donerende fonde og gavegivere) og civilsamfundet (øvrige beboere i Hertha og Herskind)

* Det er et eksempel på en ny type afinstitutionaliseret institution med hjemligt præg og med integrerede beskyttede værksteder, som giver meningsfyldt arbejde til gavn og glæde for hele lokalbefolkningen. Projektet danner et alternativ til den almindelige tendens til stadig mere centraliserede og store institutioner.

* Der bliver skabt nyt liv på landet; liv, som handler om at give omsorg og skabe en meningsfuld tilværelse for en marginaliseret gruppe.

* Det er et sted med en social og miljømæssig profil, som inspirerer og skaber ny viden.

Hertha står nu i sin afsluttende byggefase, og vil efter dette sidste løft fremstå som eksempel på et velfungerende landsbyprojekt, som kan realiseres andre steder. Formidlingen af denne viden og disse erfaringer vil fremover være en højt prioriteret opgave.

Antal beboere etc. i Levefællesskabet:

Voksne såkaldt normale:	76
Børn:	36
Udviklingshæmmede:	26
Volontører/praktikanter:	4
Udviklingshæmmede i dagtilbud:	10
Ansatte i bofællesskaber/værksteder:	37
(30 fuldtidsstillinger)	

Erhvervmæssig baggrund:

Bl.a. pædagoger, lærere, pensionister, fotograf, antropolog, designforsker, psykologer, elektriker, kraniosakralterapeut, sygeplejerske, sproglærer, musikere, arkitekter, læge m.m.

Areal i alt (ha)	23
Heraf i byzone:	2
Landbrug:	19,5
Gartneri:	1,5

Antal boliger:

Privatejede:	18
Lejeboliger:	25
Ejerlejligheder:	10

Præst Thomas Frøkjær: "De er dynamiske og sætter ting i gang. De er gode til at skabe sammenhold, både mellem de raske dernede og så mellem de handicappede. Det fungerer så godt syntes jeg. Jeg syntes også at den forbindelse der er mellem Hertha Levefællesskab og så det øvrige Herskind, den øvrige del af sognet fungerer godt. Jeg syntes de er dygtige"

- med social og kulturel værdiskabelse

I Hertha udspringer i krydsfeltet mellem institutionen, civilsamfundet og det offentlige en lang række aktiviteter. Nogle få eksempler kan give et billede af det rige liv, der leves i Hertha som en følge af den særlige organisering af stedet.

Ud fra institutionens virke flyder en lang række aktiviteter som rækker langt ud over de institutionelle rammer. Hver arbejdsdag begynder således med en morgensamling, hvor alle er velkomne. 30-40 mennesker mødes her og deler kalender og meddelelser og ønsker hinanden "god arbejdslyst". Én gang årligt arrangeres der arbejdsdag for forældre og Levefællesskab. Ligeledes arrangeres der søskendedage, ferier o.m.a. Årligt afholdes Majdag med åbne værksteder, høstmarked i september, julespil (senest én gang i den lokale kirke og tre gange i Herthas sal. I alt ca. 300 besøgende). Der afholdes adventslabyrint og—spiral, fastelavnsfest og andre årstidsfejring.

37 medarbejdere arbejder i Hertha, hvoraf de 24 bor uden for Levefællesskabet. Hver dag kommer ligeledes udefra 10 dagbrugere, som arbejder i de beskyttede værksteder. Ud fra vækstedsaktiviteterne opstår en lang række initiativer og hændelser: Fysiske produkter (brød, mælk, kager og grøntsager) fremstilles og distribueres internt og til eksterne kunder i den lokale Brugs, 2 helsekostforretninger i Århus og Skanderborg mv. Hver onsdag øves et skuespil som opføres for offentligheden (f.eks. Fyrtøjet, Tryllefløjten, Klodshans). Det er blevet til 70 opførelser over de seneste 20 år.

Udsprunget af Levefællesskabets mange øvrige beboere er der oprettet en kulturforening, som arrangerer koncerter, foredrag, udstillinger. Private laver f.eks. marionetteater, tilbagevendende kurser i biodynamisk havebrug, glutenfri bagning og fødevarer kvalitet. Der arrangeres fortælleaftner, studie-

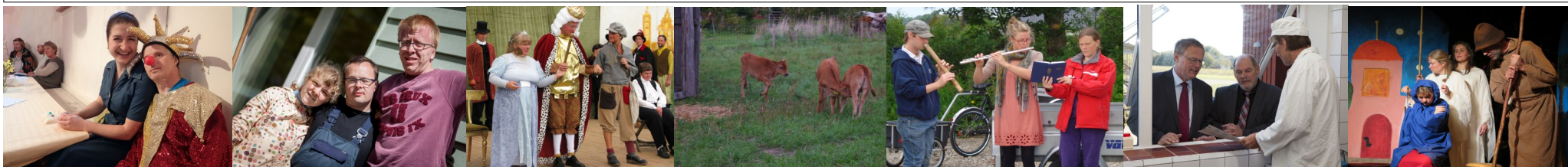
kredse, arbejdsdage, fællesspisning og fugleture. Frivillige hjælper f.eks. med malkning og lugning i gartneriet. De går ind i arbejdet med skuespil, arrangering af fester, laver rundvisninger af de mange interesserede grupper, som gerne vil besøge Hertha: f.eks. pædagogstuderende, kommunalfolk, pensionistforeninger, højskoler, handicapråd, skoler, børnehaver, arkitekter. 6 lørdage om året er der lørdagscafé, hvor alle er velkomne til kaffe, kage og rundvisning. I alt besøger omkring 7000 mennesker Hertha om året og får en fornemmelse af stedets egenart.

Gennem et partnerskab mellem Hertha, Herskind Landsbyråd, skolen og forældrene er der siden 2012 lavet mad i skolens børnehave til ca. 60 børn organiseret som et beskyttet værksted. Ordningen føres nu videre op i skolen og dækker dermed ca. 100 børn. Et grønt partnerskab mellem lodsejere, en arkitekt, Landsbyrådet, Kommunen og med inddragelse af bl.a. Naturfredningsforeningen, Ornitologisk Forening, Friluftsrådet og Turistforeningen har ført til, at der nu løber et "Spor i Landskabet" fra Hertha ned over Herthas marker til den smukke ådal. Et projekt er undervejs mhp. at fundere 4 km. sti, så det bliver handicap- og kondiløbervenligt, og så det sammen med et påtænkt undervisningslokale i staldbygningen kan indgå i undervisning af skoleklasser.

Et samvirke mellem Herthas "almindelige" borgere og det beskyttede gartneri har ført til "Kundebondeordningen", hvor 150 personer mod betaling af et månedligt beløb frit kan gå ned og hente grøntsager til eget forbrug.

I 2014 blev der i samarbejde med bl.a. universitetsfolk udgivet en bog, som inddrager mange af Herthas erfaringer med inklusion ("Inklusion—et socialpolitisk indspark" (Frydenlund 2014).

Skoleleder Kim Sørensen: "Man kan mærke hvordan de arbejder med de folk de har med at gøre. I det tempo og i den ånd der arbejdes i. Det er noget vi også kan lære meget af, af den kultur de har, i forhold til det gode samvær, det breder sig også udadtil"

Institutionen: Bofællesskaberne

Hertha Bofællesskaber består for tiden af 26 beskyttede boliger for udviklingshæmmede voksne. Boligerne er fordelt i 3 bofællesskaber og 5 selvstændige lejligheder. Der er 37 medarbejdere. Ét bofællesskab har tilknyttet nattevagt. Der arbejdes henimod at kunne rumme i alt 30 beboere i bofællesskaberne.

Sammen med de beskyttede værksteder udgør Hertha Bofællesskaber & Værksteder (HBV) en selvejende institution og en registreret socialøkonomisk virksomhed, som leverer et helhedstilbud ud fra Servicelovens §85 (støtte i egen bolig) og §103 (beskyttet beskæftigelse). Hertha Bofællesskaber er under tilsyn af hjemkommunerne, og Værkstederne er under tilsyn af Skanderborg Kommune.

HBV kan levere differentierede omsorgsydelser således at de udviklingshæmmede kan bo her hele livet - fra selvstændige boliger "ude i Landsbyen" til beskyttede boliger med nattevagt. Efter den planlagte og - efter 20 år - nødvendige ombygning af det "gamle" bofællesskab Herthahus vil der være 4 "stille" boliger til de beboere, som har brug for mere ro og afsondrethed.

I sammenhæng med værkstederne kan de hæmmede beboere leve et rigt og meningsfyldt bo- og arbejdsliv i trygge rammer.

Bofællesskaberne i Hertha leverer:

- * Individuelt liv i fællesskab med naboer og bofæller i en social mangfoldighed.
- * Forskellige boligtilbud indrettet i en hjemlig atmosfære med differentieret støtte.
- * Hverdag i tryghed og sundhed.
- * Mulighed for individuel og social udvikling gennem bevægelse, kunst, musik, drama/skuespil.
- * Differentieret alderssammensætning og aldershensyn (mellem 20-50 år).
- * Bevist kontakt til omverden gennem godt naboskab og kontakt til lokalsamfundet.
- * Mulighed for fri udfoldelse og ansvar i fritiden.

Landsbyrådet i Herskind/Skivholme: "... Der er gennem årene skabt et miljø med en særlig karakter og med unikke bygninger, som tiltrækker mange interesserede både fra ud- og indland. Vi oplever Hertha som et eksempel på en nyskabelse, men med afsæt i værdierne i de gamle landsbysamfund ..."

- og Værkstederne

Der er i Hertha i øjeblikket **9 beskyttede værksteder** med i alt 33 arbejdspladser, som årligt omsætter varer for 1,3 mio. kr. Herudover er der aktiviteter, som har mere frivillig og kreativ karakter, som f.eks. drama og maleterapi. De fleste beboere har på denne måde deres arbejdsplads der, hvor de bor. I de trygge og velkendte rammer har beboerne bevidsthed om, hvad de andre beboere laver, og hvor de er. Dette er ligeledes en styrke, når de skifter arbejdsområde.

Mejeri: Hver dag bliver 10 malkekøer malket fra en moderne malkegrav. Mælken løber direkte ind i Danmarks mindste, topmoderne mejeri. Her bliver den pasteuriseret og lavet til Gårdmælk, Minimælk, Piskefløde, Tykmælk, Acido og Creme Fraiche. Alt tappes på engangsemballage, før det bringes til Herthas lokale indkøbscentral, den lokale Brugs, 2 helsekostbutikker i Århus, et fødevarefællesskab og institutioner i lokalområdet.

Landbrug: Det biodynamiske landbrug driver 19,5 ha jord. Halvdelen af jorden er vedvarende græs, resten dyrkes med kløvergræs, rug, havre og hvede. Rugen og hveden bruges i Herthas bageri. Der bruges også lidt af kornet til dyrene, resten sælges. Herudover er landbruget også vært for unge i STU og andre der har behov for at få deres arbejdsevne prøvet.

Gartneri: Gartneriet har i samarbejde med landbruget dyrket 3 tdr. land med et meget bredt udvalg af grøntsager. Som kunde i gartneriet betaler man hver måned et fast beløb. Herefter kan man—så længe grøntsager haves—selv høste hvad man har brug for. Der nu 56 abonnenter i denne kunde-bondeordning, og i alt 150 mennesker har glæde

af den frihed dette giver for både kunde og bonde/gartner.

Bageri: En arbejdsplads, der giver mulighed for at producere de store mængder af bagværk, der efterspørges, samtidig med at hensynet til og omsorgen for dem der arbejder her, ikke tilsidesættes. Der fremstilles brød og kager af høj kvalitet. Den ene halvdel sælges til Levefællesskabet, mens resten aftages af butikker og institutioner.

Køkken: Hver dag kl. 13 er der varm middagsmad på bordet i de tre bofællesskaber til 30-40 personer. De fleste beboere deltager på skift i køkkenarbejdet, der ligeledes varetages af forskellige medarbejdere i ugens løb.

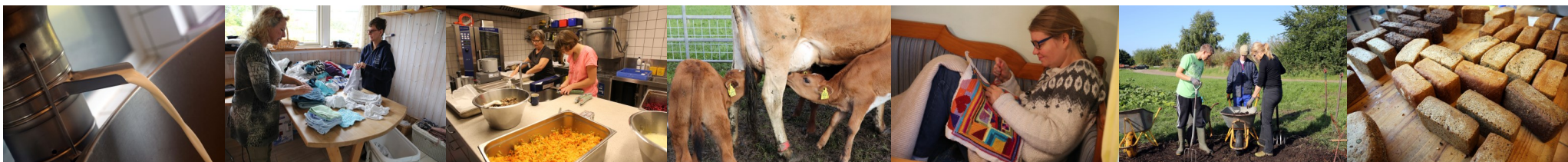
Vævestue: Ud over de vævede værker som kan udbydes til salg, fungerer vævestuen også som male- og kulisseværksted. For nogle af de hæmmede er vævæværkstedet en varm, omsluttende og rytmisk arbejdsplads med store kvaliteter.

Madordning: Er et værksted i børnehaven Nordlyset og i tæt samarbejde med Herskind skole, som dagligt producerer mad til ca. 100 personer. Al mad er økologisk/biodynamisk og laves fra bunden. Der arbejder 2-3 udviklingshæmmede sammen med 1 værkstedsassistent.

Vaskeri: Her vaskes 2 gange om ugen alle de tekstiler, der bruges i de øvrige værksteder, samt privat tøj for de beboere, som har behov for hjælp til dette.

Dramaværksted: Hver onsdag øves skuespil, som opføres både offentligt og internt ved de forskellige årstidsfester.

Tidl. By-, Bolig og Landdistriktsminister Carsten Hansen (2014): "[Økosamfund] skaber ofte både arbejdspladser og skatteborgere, de bringer børn og liv til landet, de modvirker butiks- og skoledød, og de medvirker, som jeg ved selvsyn har oplevet i Levefællesskabet Hertha, til at løfte sociale opgaver."

Landsbyfonden er en almennyttig, erhvervsdrivende fond, som ejer jorden og de bygningsmæssige faciliteter, som er de udviklingshæmmedes arbejdsplads, og derudover de 2 bofællesskabsbygninger Herthahus og Burishus samt 11 almindelige lejeboliger.

Landsbyfondens formål er at forbedre levevilkårene for unge og voksne udviklingshæmmede. Dette sker primært gennem erhvervelse, opførelse og drift af ejendomme til brug for Leve- og Uddannelsesfællesskaber for udviklingshæmmede på grundlag af Rudolf Steiner's menneskesyn.

En stor del af Landsbyfondens kapital er tilvejebragt som gaver fra fonde og fra private. Andre dele er fremkommet gennem salg af byggegnede grunde til private huse. Ca. halvdelen af landsbyens værdier er privatejede - resten er ejet af Landsbyfonden. I alt er der opført byggerier for omkring 100 mio. kr.

Fonden administreres af en bestyrelse og står til ansvar for sine dispositioner over for civildirektoratet og skattemyndighederne.

Landsbyfonden er nu efter 20 år i en bygge- og projektmæssig slutfase, hvorefter Hertha Levefællesskab fremstår som et hellivsprojekt med eksempelvis værdi i forhold til en anderledes måde at bo og leve sammen på, en mulighed for at løfte en social opgave i et fællesskab, en mulighed for at belive et lokalsamfund. Det er et sted, som har skabt ny viden - om f.eks. udviklingshæmmedes potentialer og inklusion - senest formidlet i bogen 'Inklusion - et socialpolitisk indspark' (Frydenlund 2014)

Organisatorisk indgår Landsbyfonden i de tre selvstændige, men gensidigt afhængige organer, som Hertha Levefællesskab er bygget op omkring:

Landsbyfonden er en almennyttig erhvervsdrivende fond.

Den selvejende institution Hertha Bofællesskaber & Værksteder er en socialøkonomisk virksomhed, som forestår det daglige pædagogiske arbejde i værksteder og bofællesskaber.

Fællesledelsen er Hertha Levefællesskabs valgte "byråd" og er ansvarlig og besluttende i alle overordnede og principielle spørgsmål i Hertha Levefællesskab. Formelt er det en grundejerforening med tillagte udvidede beføjelser.

Samspillet mellem disse tre organer er forudsætningen for, at Hertha Levefællesskab som en helhed fungerer og udvikler sig.

Nøgletal (2015, mio. dkr.)

	Omsætning	Overskud	Aktiver
Landsbyfonden	3,2	0,8	27,8
Hertha Bofællesskaber & Værksteder	19,7	0,5	7,4
Grundejerforeningen	0,4	0,2	1,1

Turistchefen: "...Hertha er besøgsmaal for tusindvis af mennesker året rundt, og der er ingen tvivl om, at alle tager oplevede og berigede derfra. Modtagelsen er varm og venlig, og vi bliver alle klogere på, hvad det vil sige at leve i et levested."

- og dens ansøgning

Hertha Levefællesskab er et selvgroet projekt og derfor drevet af engagerede mennesker, med lang erfaring med socialt entreprenørskab – hvilket bl.a. viser sig i en stor venteliste af mennesker, der gerne vil flytte ind. Hertha skaber sammenhæng og inkluderer udviklingshæmmede i en almindelig byudvikling og hverdag. Hertha er en helt ny model for at skabe liv og betydning i eksisterende landsbyer. Hertha hjælper en stor gruppe af familier og enkeltpersoner, som ofte overses i vort samfund.

Derfor har vi iværksat en række projekter, som skal "afslutte" Hertha (se bagsiden)

Især to projekter udgør imidlertid en finansiell udfordring for færdiggørelsen af Hertha Levefællesskabs infrastrukturelle rammer. Det drejer sig om et nyt bofællesskab og om, at det er nødvendigt, at de 11 boliger i det "gamle" bofællesskab Herthahus får den standard, som man i dag med rimelighed kan forvente. Dette betyder en større om- og tilbygning. Dette sidste projekt er vanskeligt finansierbart, da der ved ombygningen af Herthahus ikke kan forventes større huslejeindtægt. Der er hertil et kapitalbehov på godt 5 mio. dkr. Da der ikke kommer øget drift som følge af ombygningen, skal det hele finansieres kontant.

Det er i forhold til disse to projekter vi henvender os.

Nyt bofællesskab på Landsbyvænget 25-27

7 lejligheder til beboere og en støttelejlighed på 80 m² i den østlige ende af huset. De 7 lejligheder er på 31-35 m² - en enkelt på 40 m². Fællesarealer på 183 m², vagtværelse og gæsteværelse på 29 m² og motionsrum på 38 m².
Samlede anlægsudgifter i flg. tilbud (alt inkl. moms) 12.905.564

Finansiering af anlægsudgifter

Udgift til etablering af lån (0,5 % af lån)	-36.149	Rente	Bidrag	Løbetid
Lån i Kreditforening (56 % af anlægsudg.)	7.229.833	3,00%	1,55%	30 år
Egenkapital (grundværdi)	1.250.000			
Egenkapital (allerede betalte anlægsudg.)	500.467			
Depositum fra indflyttere	133.984			
Gaver fra Hertha Støtteforening	280.925			
Kapitalbehov: Nyt bofællesskab	3.546.505			
Samlet finansiering	12.905.564			

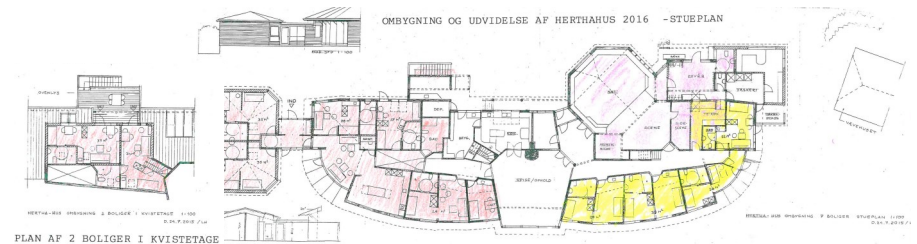

Om- og tilbygning af det ældste bofællesskab Herthahus

Ombygningen foretages således, at der bliver et roligt afsnit til 4, samt opdaterede lejligheder til 7 andre beboere. Alle med behov for nattevagt.

Prissætning (dkr.)	Prisoverslag
Tilbygning af 2 lejligheder og gang (83,7 m ²)	1.376.750
Ombygning i vestenden (158 m ²)	1.750.640
Tilbygning i overetagen	1.091.800
6 værelser lægges sammen til 3 lejligheder	555.000
1 lejlighed dannes i østenden	30.000
Kapitalbehov: Om- og tilbygning i alt	5.052.190

Denne om- og tilbygning giver ingen øget indtægt, som kan finansiere optagelse af lån. Derfor må hele om- og tilbygningen betales kontant.

Øvrige projekter til færdiggørelse af Hertha Levefællesskab:

Undervisnings- og stiprojekt (undervisningslokale i stalden, forbedring af "Spor i Landskabet"-stien mv). Finansiering: Forskellige danske fonde med hjælp fra fundraiser og arkitekt Bendt Nielsen. Budget: 1,6 mio. kr.

Renovering af sal mv. (lydisolering af salen i forhold til resten af Herthahusbofællesskabet, forbedrede indgangsforhold, foyer, toiletforhold mv.). Finansiering: HBV finansiere over husleje/brugerbetaling af salen. Budget: 1,8 mio. kr.

Fælles kulturhus med kursus- og caféfaciliteter. Finansiering: Via Levefællesskabets fælleskasse, eget arbejde, lån mv. Budget: 2 mio. kr.

Tilgængeligheds- torve- og vejprojekt som tager sigte på at forbedre tilgængeligheden (udvide og fundere stier, skiltning mv.) samt danne flere og bedre inklusions- og mødesteder vha. torve- og pladsopbygning. Finansiering: Søgtes hos store danske fonde. Budget: 5 mio. kr.

Bogprojekt – dokumentation af Herthas historie, visioner og status – formidlet på en måde, så det kan bruges af andre, som måtte ønske at skabe noget lignende. Finansiering: Primært mindre fonde. Budget: 100.000 Kr.

Værdiskabelse – ph.d. – udvikling og afprøvning af et værktøj til opgørelse og dokumentation af værdiskabelse med 4 bundlinjer i Hertha Levefællesskab. Finansiering: Endnu uvis. Måske hjælp fra en stor dansk fond. Budget: 3 mio. kr.

Udbyggede beskrivelser af disse projekter fremsendes gerne.

Landsbyfondens bestyrelse:

Søren Christensen (formand)

Ole Uggerby

Søren Hansen

Jens-Otto Andersen

Sibylla Hofstetter

Landsbyfondens formål

(§3) Landsbyfondens formål er at forbedre levevilkårene for unge og voksne udviklingshæmmede. Dette sker primært gennem erhvervelse, opførelse og drift af ejendomme til brug for Leve- og Uddannelsesfællesskaber for udviklingshæmmede på grundlag af Rudolf Steiner's menneskesyn.

Borgmesteren i Skanderborg: "...Stedet tiltrækker alt fra fagfolk på studietur til nysgerrige turister, og jeg møder folk andre steder i landet, som refererer til Hertha. Forklaringen er enkel: Hertha er en inspirationskilde og et sprællevende eksempel på hvor store udviklingsperspektiver, der er for personer med udviklingshæmning. Fællesskabet lever i Hertha."

Landsbyfonden

Landsbyvænget 14, Herskind, 8464 Galten

CVR-nummer: 1708 3082 • Bankkontonummer: 8401 - 1007592

Forretningsfører: Tommy Schou Pedersen, 86 95 49 20 • 22 29 32 39 • tommyschoupedersen@gmail.com

www.hertha.dk